

ПЕРЕДМОВА

Третій випуск „Січеславського альманаху” за характером публікацій продовжує напрямом, що почав формуватися у перших випусках, – дослідження проблем історії українського козацтва, його історіографічних та джерелознавчих питань. Як розлогіші публікації, так і невеликі дослідження, вміщені у цьому збірнику, є суцього науковими розвідками, які розкривають нові аспекти історії українського козацтва різних часів. Так, публікація „Миргородський полк за переписом 1738 р.” є продовженням введення до наукового обігу цінного історичного джерела – компуту та ревізії вказаного полку 1738 р. – розпочатого у 2-му випуску „Січеславського альманаху”. Тут вміщено перепис великої за кількістю населення Хорольської сотні. Матеріал цікавий не лише „сам по собі” для характеристики людності та становища окремих категорій населення сотні як адміністративно-територіальної одиниці на Гетьманщині. Перепис важливий у його порівнянні з переписом тієї ж сотні 15-річної давності – 1723 р., оскільки його опубліковано окремою книгою.

Грунтовна стаття В.В.Грибовського присвячена дослідженню соловецького періоду життя останнього кошового отамана Запорозької Січі П.І.Калнишевського. Звернення автора до архівних джерел, зокрема, з архівосховищ Російської Федерації, а також візуальне вивчення місця заслання отамана і приміщень Соловецького монастиря, дозволило йому висловити аргументовані судження стосовно побутових умов та матеріального стану відомого в’язня. Стаття наочно свідчить про те, як всебічне вивчення історичних джерел зламає усталені стереотипи уявлень про минуле, в даному випадку, про долю особистості, яка, не вчинивши, жодного злочину, несла покарання фактично „посадове”.

Стаття дослідника військової історії Війська Запорозького Г.Г.Шпитальова також відкриває перед читачем маловідому сторінку організації поштової та перевізної служби Війська Запорозького низового під час російсько-турецької війни 1768-1774 рр.

Відомий джерелознавець С.В.Абросимова у своїй статті звернулася до історії родини кошового отамана Задунайської Січі Й.Гладкого, котрий за переведення частини задунайців у російське підданство мав нагороди, привілеї і земельну власність.

Стаття Б.О.Галя, яка стосується історії створення II Малоросійської колегії після ліквідації гетьманства в Українській козацькій державі, цікава розкриттям одного зі шляхів впровадження на Гетьманщині загальнодержавних адміністративно-судових установ.

Статті професора І.Ф.Ковальнової та співробітників науково-дослідної лабораторії археології Придніпров’я ДНУ В.О.Векленка та В.М.Шалобудова присвячені різним аспектам історії Богородицької фортеці та аналізу інформаційних можливостей археологічних знахідок на її території. Ці

розвідки свідчать про велике значення фортеці та її попередників в історії нашого краю.

В статті дослідника історії архітектури О.В.Харлана йдеться про місце і роль Кирила Тарловського в будівництві Миколаївського храму Самарського Пустельно-Миколаївського монастиря, в якому старі, хворі чи поранені запорозькі козаки мали прихисток, а відтак – робили значні пожертви на його існування.

В статті О.А.Однороженко розглянуто еволюцію і особливості герба князів Вишневецьких.

В невеликій розвідці І.О.Кочергіна знаходимо цікаві акценти, які стосуються постаті академіка Д.І.Яворницького.

Історіографічна стаття Н.В.Ченцової присвячена полтавському досліднику Л.В.Падалці, котрий у свій час досліджував топографію Запорозьких Січей та висловив низку оригінальних міркувань з приводу походження запорозького козацтва та розташування січей.

Насамкінець в статті краєзнавця, журналіста і письменника М.П.Чабана розповідається про долю нащадків одного з перших дослідників історії Запорозької Січі останнього періоду її існування Аполона Скальковського.

В розділі „Повідомлення, рецензії, хроніка” вміщено розлоге інформативне повідомлення А.М.Авраменко про три конференції, проведені на Кубані. На них йшлося про історико-культурну взаємодію між Україною і Кубанню, де проживає багато нащадків переселених туди ще в кінці XVIII ст. запорожців, а також українців, які потрапили туди за різних обставин і мотивів у радянські часи.

Увагу редакції привернули дві книги, пов’язані з козацьким періодом в історії нашого краю. Тому в даному випуску альманаху вміщено рецензії на них.

Вважаю важливою подією в українській історіографії появу двотомника „Нариси з історії українського козацтва”, підготовленого великим колективом авторів вчених-козакознавців. Одна з презентацій цього цінного видання відбулася в Національному гірничому університеті, про що йдеться в замітці, яка завершує зміст 3-го випуску „Січеславського альманаху”.

Сподіваємося, що читач знайде на сторінках збірника цікавий для себе матеріал.

Швидько Г.К.

головний редактор, доктор історичних наук,
професор, Директор Дніпропетровського
регіонального відділення Науково-дослідного
інституту козацтва Інституту історії України
НАН України